

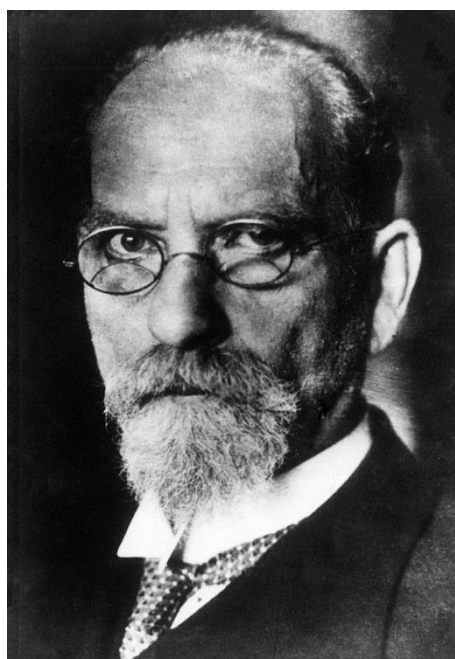
NYOLCADIK TÉMA

Edmund Husserl (1859 – 1938)

ELSŐ LECKE

Husserl matematikusként doktorált, és korai filozófiai munkássága a matematikafilozófiai kérdésekre irányult. Kezdetben a korban népszerű **pszichologizmus** hatása alatt állt, ám hamar ráébredt annak tarthatatlanságára – egyesek szerint Frege hatására, mások szerint önállóan. Arra a belátásra jutott, hogy a matematikai tárgyak nem az emberi elme aktivitásának eredményei, vagyis nem kontingens termékei egy önmagában is kontingens rendszernek, hanem szükségszerű igazságokat megjelenítő **idealitások**. Az elme – vagy ahogy Husserl nevezte, a *tudat* – nem konstruálja, de nem is pusztán reprezentálja az idealitásokat, hanem megjelenéshez, **fenomenalitás**hoz segíti őket.

Mindez nem kizárólag a matematikai entitásokra és igazságokra érvényes, hanem valójában minden kognitív szituációban. Egy kognitív szituáció annyit tesz, hogy valamilyen **tárgy** megjelenik egy *tudat* számára (a tárgy lehet akár azonos is azzal, akinek a tudatában megjelenik, vagy lehet tőle különböző, vagy részben ilyen, részben olyan stb.). Tárgy és tudat azonban nem két önálló, elkülöníthető entitás, hanem egymás korrelátumai. Nincs üres, mindenféle tárgy nélküli tudat, és nincs teljesen tudatfüggetlen tárgy sem. A közöttük lévő viszony, az **intencionalitás**, éppen olyan lényegi, mint azok a dolgok, amelyeket összefűz, mi több, sem tudat, sem tárgyak nem volnának az intencionális viszony nélkül. Ez nem jelenti azt, hogy a tudat konstruálná a tárgyat, hanem azt jelenti, hogy a tárgy a tudat intencionalitásában konstituálódik. Ami létrejön, a **fenomén**, a megjelenő dolog, amely egyaránt rendelkezik tudati és tárgyi aspektussal. A tudataktus jellege (pl. észlelés, emlékezés, óhajtás, elutasítás, elképzelés stb.) meghatározza, hogy a tárgy miként jelenik a tudat számára, a tárgy jellege (hogy fizikai,

absztrakt, eseményszerű vagy tartósan fennálló, esetleg fiktív stb.) meghatározza, hogy milyen tudataktusok irányulhatnak rá.

A Husserl által kezdeményezett fenomenológiai tradíció voltaképpen ezeknek a lehetőségeknek a szisztematikus összegyűjtését, leírását és elemzését célozza. Husserl maga olyan mozgalomként gondolta el a fenomenológiát, amelyben az egyes fenomenalizációs tudatmódokat és a velük korrelatív tárgyi tartalmakat specializált kutatások dolgozzák fel, és a kutatók megosztják egymással eredményeiket. Vagyis a hagyományos tudományos közösség eszméje lebegett a szeme előtt. Azonban, habár a fenomenológia viszonylag gyorsan befolyásos filozófiai iskolává nőtte ki magát, túlságosan eredeti gondolkodók vettek részt benne ehhez: Martin Heidegger, Max Scheler, Maurice Merleau-Ponty, Emmanuel Lévinas és mások. Mindegyiküknek saját elgondolása volt arról, hogy mi a fenomenológia, milyen igazán alapvető kérdései vannak és milyen filozófiai vizsgálódásokat követel meg művelőjétől. Ennek ellenére, habár egységes tudományos szakágazattá soha nem vált, a fenomenológia jól elkülöníthető, markáns gondolkodói irányzatként létezik a mai napig, a 20. századi filozófia egyik legmeghatározóbb irányzataként.